

Neuroróżnorodność jako siła

Budowanie klas przyjaznych dla wszystkich uczniów

Bardzo dziękuję za zaproszenie i możliwość wystąpienia dziś przed tak wyjątkowym gronem. **Nazywam się Anna Flazik i jestem nauczycielem współorganizującym proces kształcenia** - osobą, która na co dzień towarzyszy uczniom w klasie, wspiera ich w konkretnych sytuacjach, w realnym szkolnym świecie, często pełnym wyzwań, ale też cennych odkryć.

Nie stoję tu dziś jako ekspert od teorii, ani jako osoba tworząca definicje neuroróżnorodności - stoję jako **praktyk**. Ktoś, kto każdego dnia uczy się od uczniów i z uczniami, kto doświadcza neuroróżnorodności nie w książkach czy raportach, ale w relacjach, w konkretnych potrzebach, w tym, co czasem działa, a czasem nie działa i trzeba próbować inaczej.

Czym jest neuro różnorodność?

Naturalna różnorodność

Różne sposoby funkcjonowania mózgu -
autyzm, ADHD, dysleksja, dyskalkulia,
wysokie zdolności

Nie deficyt, lecz różnica

To naturalna część ludzkiej różnorodności,
tak jak kolor skóry czy temperament

Siła, nie przeszkoda

Różne sposoby przetwarzania informacji,
uczenia się i odczuwania świata

Jeśli potraktujemy neuro różnorodność nie jako przeszkodę, ale jako siłę, możemy zbudować klasy, w których każdy uczeń znajdzie dla siebie miejsce, poczuje się doceniony i będzie mógł rozwijać swój potencjał. Przestaniemy wówczas zadawać sobie pytanie: **"Jak dostosować dzieci do systemu?"**, a zaczniemy pytać: **"Jak dostosować system, aby służył wszystkim dzieciom?"**

Klasa 25 uczniów - różnorodność w praktyce

Spektrum różnic

- Jeden świetnie zapamiętuje szczegóły, których nikt inny nie zauważa - możliwe cechy spektrum autyzmu
- Inny nie potrafi usiedzieć w miejscu, ale jego energia pozwala tworzyć niezwykle pomysły - może ADHD
- Kolejna osoba ma trudności z czytaniem, ale posiada fenomenalną pamięć wzrokową - możliwa dysleksja
- Jeszcze inny osiąga ponadprzeciętne wyniki w matematyce, ale trudniej mu w relacjach społecznych

Kluczowe pytanie

Tradycyjna szkoła próbowałaby "**wyrównać**" tych uczniów do jednego wzorca.

Ale czy to naprawdę nasz cel?

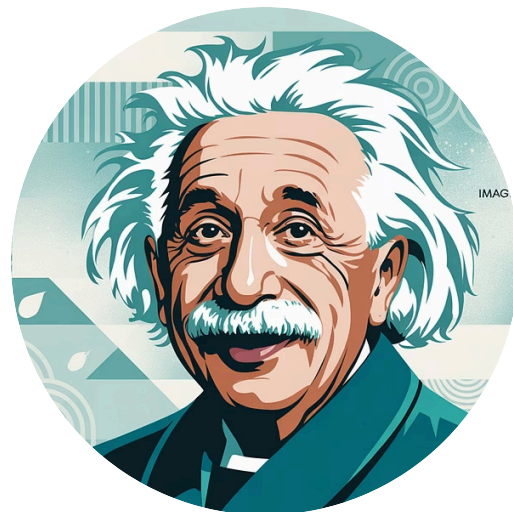
Czy świat potrzebuje identycznych ludzi?

Wielkie umysły - przykłady z historii

Thomas Edison

Miał trudności w szkole - mówiono, że "ma problem z uwagą i nie rokuje dobrze". A jednak to właśnie jego inne spojrzenie na rzeczywistość doprowadziło do przełomowych wynalazków.

Albert Einstein

Do 4. roku życia prawie się nie odzywał, w szkole uważany był za "dziwnego" - a jednak zrewolucjonizował fizykę. Zdolności mogą ujawnić się w niestandardowy sposób.

Temple Grandin

Osoba ze spektrum autyzmu. Pomimo trudności ukończyła studia, uzyskując tytuł doktora i stała się wiodącą postacią w branży hodowli bydła. "Świat potrzebuje ludzi o wszystkich rodzajach umysłów".

Agatha Christie

Miała dysleksję, trudności z czytaniem i pisaniem. Jej sukces jako pisarki kryminałów pokazuje, że pasja i wyobraźnia mogą przełamać bariery edukacyjne.

- ❑ **To nie są wyjątki.** Trudności w nauce nie przekreślają potencjału dziecka. W każdej klasie mamy uczniów, których talenty mogą rozkwitnąć, jeśli damy im przestrzeń.

Przeszkody w budowaniu przyjaznych klas

Stereotyp "dobrego ucznia"

Cichy, grzeczny, pilnie notujący. A co z tymi, którzy są ruchliwi, głośni, potrzebują więcej pytań? Czy oni są "gorsi"?

Nacisk na wyniki testów

System często ocenia dzieci na podstawie jednego wymiaru: czy dobrze piszą, czy dobrze liczą. A przecież inteligencja to także kreatywność, empatia i zdolności manualne.

Tradycyjne ocenianie

Często źródło presji i lęku przed popełnianiem błędów, zamiast wspierać rozwój skupia uwagę na brakach, a nie na postępach.

Brak świadomości

Wielu nauczycieli nigdy nie miało okazji usłyszeć, czym jest neuroróżnorodność, więc myślą w kategoriach "problemów wychowawczych" zamiast "innych stylów uczenia się".

Przykład z praktyki

Uczeń z ADHD w czasie lekcji

W tradycyjnej klasie: Nie może wysiedzieć w ławce - traktowane jako "złe zachowanie"

W klasie przyjaznej neuro różnorodności: Rozumiemy, że to forma regulacji i proponujemy różne rozwiązania:

- Krótkie przerwy na wstanie z ławki
- Możliwość rozciągnięcia się
- Przejście się po klasie
- Alternatywne miejsca do pracy

1. Elastyczność w sposobie uczenia się

Mózg dziecka z ADHD, autyzmem czy dysleksją funkcjonuje i przetwarza informacje w odmienny sposób niż mózg neurotypowy, co wpływa na proces uczenia się i przyswajania wiedzy. Nie każdy uczy się, słuchając wykładu i zapisując notatki.

Uczeń z dysleksją

Może lepiej przyswajać wiedzę, oglądając film edukacyjny

Uczeń z ADHD

Może potrzebować ruchu - krótkich przerw na wstanie, rozciągnięcie się

Uczeń autystyczny

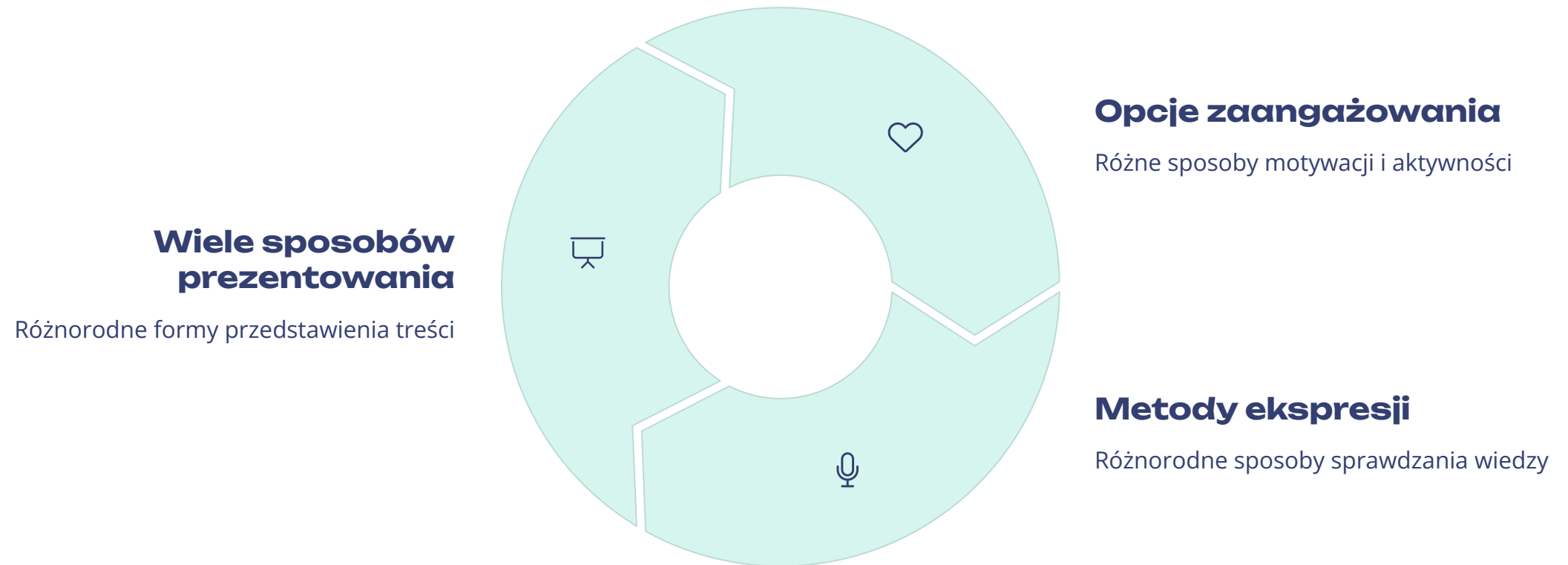
Może woleć pracować indywidualnie niż w głośnej grupie

Universal Design for Learning

Uniwersalne Projektowanie w Nauczaniu

Strategia polegająca na tworzeniu elastycznych i dostępnych środowisk edukacyjnych, aby wszyscy uczniowie, niezależnie od swoich umiejętności i potrzeb, mieli równe szanse na sukces.

📌 **Przykład na lekcji historii:** Nauczyciel może pokazać film, dać tekst źródłowy, stworzyć mapę myśli, a do oceny wiedzy pozwolić wybrać formę: prezentacja ustna, plakat, esej, nagranie audio.

2. Język włączający

Język włączający w pracy z dziećmi neuroróżnorodnymi to sposób komunikowania się, który szanuje różnorodność, nie wyklucza żadnej osoby i wspiera poczucie przynależności. Słowa mają ogromną moc, a dzieci bardzo dobrą pamięć.

Zamiast: "Przestań przeszkadzać"

"Potrzebuję teraz ciszy, żeby każdy mógł się skupić"

Zamiast: "Znowu się spóźniłeś"

"Cieszę się, że już jesteś"

Zamiast: "Źle to zrobiłeś"

"Spróbuj jeszcze raz, na pewno będzie lepiej"

Niewielka zmiana formy wypowiedzi, a wielka zmiana w **poczuciu wartości dziecka**. Podkreślamy mocne strony i możliwości uczniów. Język włączający koncentruje się na tym, co dziecko potrafi i czego może się nauczyć.

Praktyczne zasady języka włączającego

1 Używaj prostego i jasnego języka

Unikaj zbyt złożonych instrukcji i metafor. Polecenia dziel na krótkie kroki i powtarzaj w razie potrzeby.

2 Używaj neutralnych określeń

Zamiast grupować dzieci według "zdolności", mów: "może teraz spróbujemy to zrobić wszyscy razem"

3 Daj każdemu szansę

Nie faworyzuj dzieci, które szybciej reagują. Każdy zasługuje na możliwość zabrania głosu.

4 Reaguj na język rówieśników

Ucz dzieci zauważać i korygować wykluczające komentarze. Wprowadź "zasadę szacunku".

Dzieci uczą się przez naśladowanie. To jak mówimy do dzieci i o dzieciach, buduje klimat - zmienia atmosferę w klasie z osądu na akceptację.

3. Przestrzeń fizyczna

Nie od dziś wiadomo, że przestrzeń, w której przebywamy, na nas oddziałuje. Dobrze zaplanowane otoczenie sprzyja lepszej koncentracji, większej motywacji do nauki oraz ogólnemu dobrostanowi dzieci.

Strefa pracy indywidualnej

Ciche miejsce do koncentracji, gdzie uczniowie mogą pracować samodzielnie bez rozpraszania

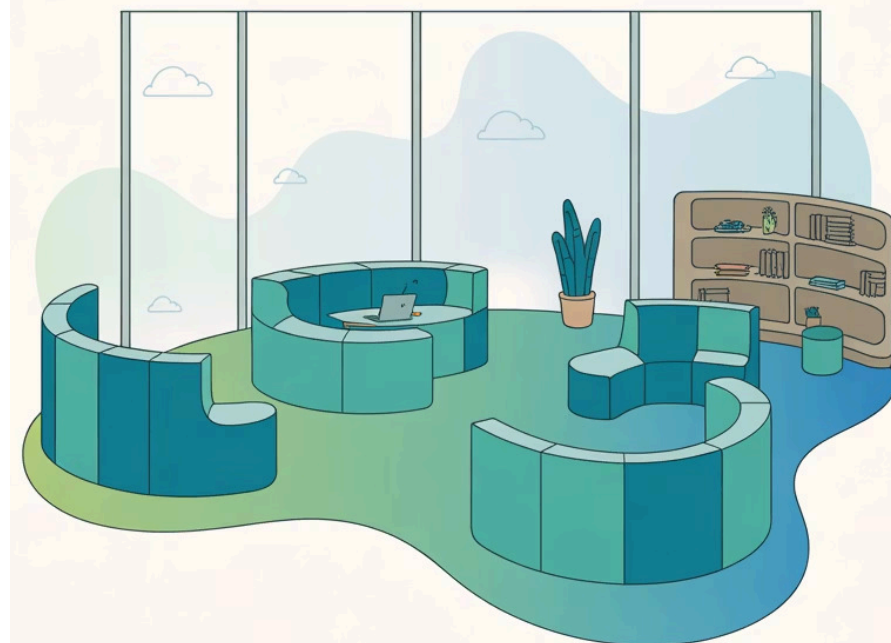
Strefa pracy grupowej

Zestaw stolików do współpracy, które ułatwią przemeblowanie dla projektów zespołowych

Strefa relaksu

Miękkie poduszki, fotele, kącik ze spokojną muzyką lub słuchawkami wygłuszającymi

Cultivating curiosity, inspiring growth

[Explore our approach](#)

Learn how we're reshaping
education for the 21st century.

Organizacja przestrzeni - szczegóły

Ograniczenie bodźców sensorycznych

- Światło naturalne z możliwością przyciemnienia
- Ciche strefy lub słuchawki wygłuszające
- Stonowane barwy na ścianach i meblach
- Ograniczenie nadmiaru plakatów i bodźców wizualnych

Narzędzia wspierające

- Podkładki pod krzesło, piłki do siedzenia
- Stojaki do pracy na stojąco
- Fotele bujane, maty do pracy na podłodze

Przestrzeń do samoregulacji

Kątek, w którym uczeń może na chwilę odpocząć, uspokoić emocje i wrócić do zadania w swoim tempie.

📄 **Przykład z Finlandii:** Wprowadzono zasadę "cichej klasy" - uczniowie mogą korzystać ze słuchawek wygłuszających, gdy potrzebują koncentracji.

📄 **W Polsce:** Coraz częściej szkoły tworzą sale sensoryczne i pokoje wyciszenia dostępne dla wszystkich uczniów.

4. Budowanie kultury akceptacji

Ważne, aby cała klasa rozumiała, że różnorodność **jest normalna**. Powinniśmy ustanowić z uczniami jasne zasady szacunku, sformułowane pozytywnie.

Pozytywne zasady

"**Słuchamy innych**" zamiast "Nie przerywamy"

"**Mówimy spokojnym głosem**" zamiast "Nie krzyczymy"

"**Szukamy wspólnych rozwiązań**" zamiast "Nie kłócimy się"

Język inkluzywny

Zamiast "trudny uczeń" → "**uczeń, który potrzebuje więcej wsparcia**"

Zamiast "Ty jesteś najlepszy" → "**świetnie rozwiązałeś to zadanie, widać twoje starania**"

Celebrowanie różnorodności

Zwracanie uwagi na różne talenty, zainteresowania i kultury uczniów.

Organizowanie projektów pokazujących wyjątkowość każdego.

Praktyczne strategie budowania akceptacji

Uczenie rozwiązywania konfliktów

W sposób konstruktywny i oparty na zrozumieniu drugiej osoby

Chwalenie i zauważanie

Gdy uczniowie okazują wsparcie, empatię lub akceptację wobec innych

System wsparcia rówieśniczego

Zorganizowany system, w którym uczniowie wspierają się nawzajem

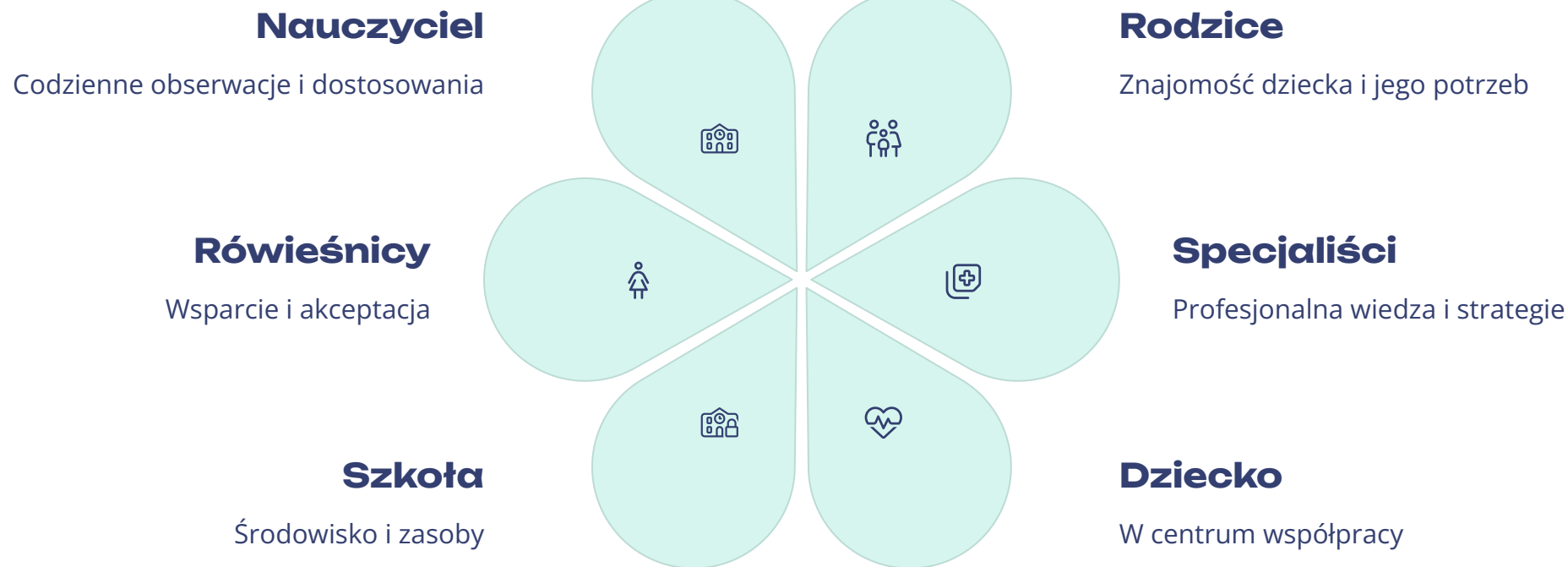
Szybka reakcja na dyskryminację

Wykorzystywanie sytuacji jako okazji do nauki całej klasy

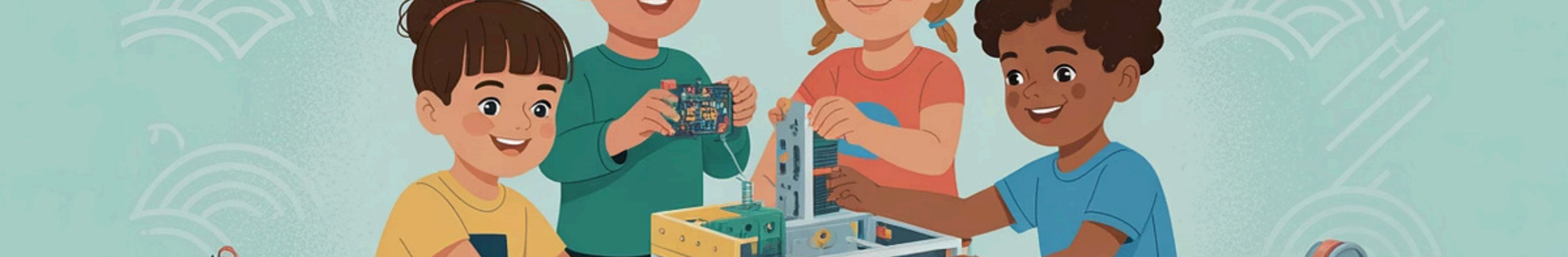
- 📄 **Program "peer support" z Kanady:** Starsi uczniowie wspierają młodszych neuro różnorodnych kolegów, tworząc naturalne środowisko wsparcia.

5. Współpraca z rodzicami i specjalistami

Budowanie klasy przyjaznej to nie zadanie nauczyciela w pojedynkę. To współpraca z rodzicami, pedagogiem specjalnym, psychologiem. Rodzic często zna najlepsze strategie, więc warto go zaprosić do rozmowy.

Podstawą współpracy jest wzajemny szacunek i akceptacja wiedzy każdego uczestnika. Dzieci neuroróżnorodne najlepiej rozwijają się w środowisku, w którym dorośli współpracują spójnie i empatycznie.

Neuroróżnorodność jako przygotowanie do życia

Kiedy uczniowie uczą się w atmosferze akceptacji różnic, uczą się czegoś więcej niż tylko matematyki czy języka polskiego. Uczą się współpracy, empatii i otwartości. Klasa przyjazna neuroróżnorodności to **miniatura społeczeństwa przyszłości**.

Przygotowanie do zróżnicowanego świata

Uczy funkcjonowania w różnorodnym społeczeństwie i rozwija kompetencje społeczne, emocjonalne oraz poznawcze

Brak jednej "poprawnej" odpowiedzi

Przygotowuje do sytuacji życiowych, gdzie wyzwania i nieprzewidywalne sytuacje są normą

Rozwój w własnym tempie

Pokazuje, że każdy może się rozwijać we własnym tempie, uczy adaptacji i kreatywnego reagowania na trudności

Korzyści dla wszystkich uczniów

■ Empatia   ■ Współpraca   ■ Kreatywność   ■ Adaptacja   ■ Cierpliwość   ■ Otwartość

Neuroróżnorodność w klasie rozwija umiejętność słuchania, wyrażania siebie i współpracy w grupie. Przygotowuje do dorosłego życia, gdzie różnorodność jest wartością i siłą społeczeństwa.

Wizja szkoły przyszłości

“

Każdy uczeń słyszy:

"Jesteś ważną częścią naszej klasy"

“

"Twoje różnice są cenne"

”

”

“

"Twoje mocne strony mają znaczenie"

”

To nie jest wizja utopijna. To coś, co możemy budować krok po kroku - w każdej lekcji, w każdym słowie, w każdej decyzji organizacyjnej. Pamiętajmy, że każde dziecko wnosi do klasy swój unikalny sposób myślenia, odczuwania i uczenia się.

Neuroróżnorodność uczy nas wszystkich

Cierpliwości

Każdy potrzebuje swojego czasu na zrozumienie i rozwój

Empatii

Umiejętności wczuwania się w potrzeby i perspektywę innych

Kreatywności

Poszukiwania różnych rozwiązań i podejść do problemów

To dzięki neuroróżnorodności możemy tworzyć szkołę, w której każdy czuje się widziany, doceniony i wspierany oraz **ma szansę rozwinąć skrzydła**. Nie traktujemy różnorodności jako wyzwania, lecz jako możliwość do budowania edukacji, która przygotowuje dzieci do życia w świecie pełnym różnic i możliwości.

Bo kiedy uczymy się razem, wszyscy stajemy się bogatsi - nie tylko w wiedzę, ale w zrozumienie i szacunek dla drugiego człowieka.

Dziękuję za uwagę i otwartość na różnorodność

Neuroróżnorodność nie jest problemem do rozwiązania. Jest szansą, aby edukacja stała się bardziej ludzka, sprawiedliwa i skuteczna. Każde dziecko zasługuje na to, by czuć się częścią wspólnoty, by jego talenty były dostrzeżone i rozwijane.

Pamiętajmy: Budowanie klas przyjaznych wszystkim uczniom to inwestycja w lepsze jutro - dla każdego dziecka, dla każdej rodziny, dla całego społeczeństwa.

